

τυχη δὲν εἶναι ὁ Ἑλληνας καὶ ξέρει νὰ βασιτᾶ μέσα τοῦ ἀναμμένη τῆ σπίθα, πού κληρονόμησε ἀπὸ τοὺς προγόνους του, καὶ ἔχει κοντὰ σ' αὐτὸ στά σωθικά του τὴ λαχτάρα τῆς δημιουργίας».

Ὁ Ἴων Δραγούμης δὲν ἦταν δημοκόπος, μήτε τυχάρ-
παστος πολιτικὸς γιὰ νὰ κολακεύει τὶς μάζες — γι' αὐτὸ
πολλοὶ τὸν παρεξήγησαν· μήτε φρόντιζε νὰ ἀποκτήσει
φίλους—γι' αὐτὸ πολλοὶ τὸν κατηγοροῦσαν πὼς μιλοῦσε μὲ
τὸ μισὸ του στόμα κ' ἔβλεπε μὲ τὸ ἓνα του μάτι — ἀλλὰ
συναγωνιστὲς καὶ συνεργάτες ἀληθινούς στὴν Ἰδεολογία του.

Τὸ ἔθνικὸ του «πιστεύω» ἀποτείνονταν στοὺς διαλε-
χτοὺς τοῦ ἔθνους, στοὺς ἀριστοκράτες τοῦ πνεύματος —
ὄχι σὲ ἀεροκοπανολόγους — πού θὰ σχηματίζαν κιάλας τὴν
πρωτοπορεία στὸν μεγάλο Ἄγωνα.

Τὸ διάβα τοῦ Ἴωνος Δραγούμη ἂν ἄφησε χνάρια,
περιττὸ νὰ ρωτοῦμε. Γιὰ τὴν ὥρα ἔχομε ἀκόμα τὴ νοσηρὴ
ξενομανία, τὴν ἀσυγχώρητὴ ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν χοντρο-
κομένη ἀμορφωσιὰ τῶν περισσότερων ρωμηῶν.

Ὅχι! Ὁ Ἴων Δραγούμης δὲν συνθηκολόγησε μὲ κα-
νένα θίασο εὐτελῶν ἀνθρώπων, μήτε σὲ σοφιστεῖες μπερδεύ-
τηκε καὶ μέθησε μὲ μικρόχαρους θριάμβους.

Καὶ τὴν περήφανη τούτη κραυγὴ: «ὡς ἦτον τόσο
αὐστηρὴ καὶ ἀλύγιστη καὶ ἡ πατρίδα», τὴν ἄσκωσε ὄχι
μονάχα γιὰ πιωμένους καπετάνιους (αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε τέ-
τοιος ποτὲ) ἀλλὰ καὶ γιὰ κείνους πού τὴν ὥρα ἄγριας τρι-
κυμίας ρίχνουν βιαστικά στὴ θάλασσα μιὰ βάρκα καὶ ἀπο-
μακρύνονται σὰν λιποτάκτες. .

Α. Γ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΤΡΥΓΟΥ

Οἱ δυὸ αὐτὲς λέξεις δὲν ἀρκοῦν μόνες τους γιὰ νὰ
δώσουν μιὰ ἰδέα τῆς λαμπρότητας τῶν ἐορτῶν ποῦ γιναν
στὴ Nevey — ἐλβετικὴ πόλη — ἀπτὴν 1 ὡς τὶς 9 Αὐγού-
στου 1927. Ἡ σεμνόπρεπη ἐμφάνιση τῶν ἐορτῶν αὐτῶν
θυμίζει μᾶλλον τὴν ἀπλότητα τῆς ἀπαρχῆς τους πού χά-
νεται μακρὰ, σιὸ Μεσαιῶνα. Τότε χωρὶς ἄλλο ἢ ἐορτὴ

τοῦ τρύγου δὲ θᾶταν παρὰ μιὰ λαϊκὴ πομπὴ ἀπ' αὐτὲς ποὺ γίνονται στὶς περισσότερὲς ἀμπελόφυτες περιοχὲς σὰν τελειώσῃ ἡ ἐποχὴ τοῦ Τρύγου. Ἀπὸ κείνον τὸν καιρὸ ὅμως μὲ τὴ συμβολὴ τῶν αἰώνων οἱ ἑορτὲς πλουτίστηκαν καὶ ἐξακολουθοῦν ἀπὸ τότε νὰ ἀναπτύσσονται. Ἐδῶ κι' ἕναν αἰῶνα εἶναι μιὰ ἀπτὶς μεγάλες μας ἑορτὲς. Ἐφέτος πῆρε τέτοια λαμπρότητα ποὺ δύσκολα, μᾶς φαίνεται, θὰ μπορούσε νὰ υπερβληθεῖ.

Δὲν θὰ ὑπῆρχε ἐν τούτοις λόγος νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὴν στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἂν περιοριζότανε μόνο σὲ μιὰ λαϊκὴ ἐκδήλωση. Ἦτανε κάτι πολὺ ἀνώτερο. Δοξασμὸς τῆς ἐργασίας, φόρος τιμῆς στὴ γεωργία κυρίως, ἡ ἑορτὴ τοῦ τρύγου μὲ τὴν καλὴ τῆς διοργάνωση, τὴν ἀξία τῶν μουσικῶν καὶ χορικῶν ἐπιδείξεων, τὸν ἄρτιο συνδυασμὸ χρωμάτων, ἦταν ἕνας αἰσθητικὸς πανηγυρισμὸς, μιὰν ἐκδήλωση Τέχνης σοφὰ καταστημένη καὶ δυνατὴ.

Ἡ ἑορτὴ ἄρχισε μὲ μιὰ παρέλαση· μιὰ παρέλαση μ' ὅλο τὸν ποικιλόμορφο διάκοσμο τοῦ συμβόλου τῆς ἐργασίας τῆς ἐξοχῆς, τὶς μυθολογικὲς ἀλληγορίες καὶ τὶς ἀρχαῖες ἐνδυμασίες. Ἦταν μιὰ συμφωνία χρωμάτων ἀσύγκριτης ὁμορφιάς, ποὺ πρόδιδε τὸν ἀνώτερο καλλιτέχνη σκηνοθέτη. Καὶ πραγματικὰ οἱ ἐνδυμασίες σ' ἐδιάστηκαν ἀπὸ ζωγράφο Ernest Bieler, τὸ μεγαλύτερο ἴσως σήμερα ζωγράφο τῆς γαλλικῆς Ἐλβετίας.

Ἡ μουσικὴ καὶ χορογραφικὴ ἐπίδειξη γίνηκε στὴ μεγάλη πλατεία τῆς Ἀγορᾶς κατάλληλα μεταφτιασμένη γιὰ τὴν περίσταση σὲ ἀμφιθέατρο.

Οἱ πύλες ἀνοίγουν: Ἴδου τὰ ἄρματα καὶ οἱ συνοδεῖες τῶν Ἐποχῶν: Ἡ θεότητα Palès λευκόχρουση πάνω στὸ χρυσοῦ τοῦ ἄρμα, ἡ Δήμητρα μὲ τὶς κληφόμενες κίανους καὶ ἀνεμῶνες, μετὰ ὁ Βάκχος μ' ὀλόγγυρά του σταφύλια. Δυὸ χιλιάδες figurants περνοῦν καὶ καταλαμβάνουν τὶς θέσεις τους. Ἐπειτα ἄρχισαν οἱ ἐπικλήσεις, τὰ τραγούδια, οἱ χοροὶ: μιὰ ἐξακολουθητικὴ ἀνάμιξη ποίησης, μουσικῆς, χρωμάτων· μιὰ ἐντρύφηση γιὰ τὴν ὄραση καὶ τὴν ἀκοή.

Ἡ μουσικὴ εἶναι ἔργο τοῦ κ. Gustave Doret, μουσουργοῦ μεγάλης ἀξίας στὸν ὁποῖο εἶχαν ἀναθέσει καὶ τὴ μουσικὴ στὴν ἑορτὴ τοῦ τρύγου τοῦ 1905. Ἡ μουσικὴ τοῦ G. Doret εἶναι μιὰ σύνθεση σοφῆς καὶ λαϊκῆς μουσικῆς,

πού ἀντλήθηκε, λέγει ὁ Bordeaux, ἀπὲς μεγάλες βιβλιοθηκῆς πηγῆς καὶ ἀπὲς παλιὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. Ὁ ὕμνος στὴ γῆ καὶ ἡ Προσφορὰ στὴ Δήμητρα ἀνήκουν στὴν πρώτη πηγὴ ἔμπνευσης, ἐν ὧς ὁ Ὑμνος στὴ χώρα καὶ τὸ Τραγοῦδι τοῦ αἰγιοβοσκοῦ εἶναι τῆς δευτέρας ψυχοσύνθεσης. Ὅλες οἱ μουσικῆς αὐτῆς συνθέσεις εἶχαν τὴν ἴδια μεγάλη ἐπιτυχία.

Κεῖνο πού θάθελα νὰ τονίσω, εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς ἀρχαϊκῆς ἔμπνευσης, τῆς ἑλληνικῆς πρὸ πάντων, πού ἐμψυχώνει τότε περισσότερο καὶ τότε λιγώτερο τὴν ἀπέραντη καὶ τόσο ὁμορφη αὐτὴ ἐκδήλωση τῆς λαϊκῆς τέχνης, διειδυμένη ἀπὸ πολὺ μεγάλους ἀρτίστες. Βλέποντας τοὺς δουλευτῆς αὐτοὺς τῆς γῆς νὰ παρελαύνουν μὲ τὰ ὄργανά του, τὰ ζῶα τῆς δουλειᾶς, μᾶς ἐρχοῦναι στὸ νοῦ οἱ σκηνῆς στὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα πού ὁ Ὅμηρος σὲ αἰώνιους στίχους μᾶς παρουσιάζει. Οἱ συνοδεῖτες πού διασχίσανε τὴν πόλη γιὰ νὰ καταλήξουν στὸ ἀμφιθέατρο ὅπου καὶ πῆραν θέση ὑπὸ τοὺς ἦχους τῆς μουσικῆς, θυμίζουν θέλοντας καὶ μὴ τίς λιτανεῖτες τῶν Παναθηναίων, τὴ μεγάλη χορική ποίηση τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τί νὰ πεῖ κανεὶς γιὰ τὴν Palès καὶ τὴν ἀκολουθία της, τίς κόρες μὲ τὰ στέφανα καὶ τὰ ἄνθη, τὴ Δήμητρα, τὸν Βάκχο, τοὺς Σάτυρους καὶ τοὺς Φαῦνους. Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ πάρουμε τὸ Ἐπίσημο Λεύκωμα τοῦ E. Bieler γιὰ νὰ δοῦμε ὅτι ὅλο αὐτὸ τὸ μέρος τῆς ἑορτῆς εἶναι τόσο ἑλληνικοῦ χαρακτῆρα ὥστε νὰ νομίζει κανεὶς πῶς βλέπει ζωγραφιᾶς ἀπὸ ἀρχαῖα ἀγγεῖα.

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ δείχνει ἀκόμη μιὰ φορὰ πόσο ἐξαρτούμαστε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας σὰν θελήσουμε νὰ ἐκφράσουμε τὴν ὠραιότητα. Μάταια προσπαθεῖ κανεὶς νὰ ξεσκαθῶθει ἀπ' αὐτοὺς· θάναί πάντα δύσκολο ν' ἀποφύγει τὴν ἐπίδρασή του ὅταν ἐπιζητήσῃ νὰ βρεῖ τὸ δρόμο τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀπομίμηση τῶν ἀρχαίων ἦταν στὴν ποίηση τὸ δόγμα τῶν μεγάλων μεταρρυθμιστῶν—ἐνὸς Ronsard, ἐνὸς Malherbe, ἐνὸς Boileau. Ἡ ἀρχαϊκὴ τέχνη δὲν ἔχει καθόλου ἀκόμη ἐξαντληθεῖ. Μόνη ἢ ἀλησμόνητη ἑορτὴ τῆς Vevey θ' ἀρκοῦσε νὰ τὸ ἀποδείξει.

CHRISTOPHE FAVRE